

* De *xenophora* staat van zichzelf vlak op de grond, maar voor de doorspoeling en voedselvoorziening wil hij iets boven het zand staan. Van der Heijden: 'Al die lege schelpjes die hij vast weet te kitten aan zijn eigen schelp determineer ik met Elseviers gids van de zeeschelpen.'

Goed verzameld

Ontzamelen in een pakhuis

Leporello's, naturalia en Zappa

Tekst Fleur Poots | Fotografie Kim Krijnen

Een verzameling kan een mens in haar greep hebben. Omringd willen zijn door mooie dingen, de collectie compleet willen krijgen, op zoek zijn naar dat ene ontbrekende stuk. In deze serie volgen we verzamelaars. Waar begon het allemaal? Hoe is hun collectie tot stand gekomen en wat zijn de meest dierbare objecten? Maar bovenal: wat bezielt hen nu eigenlijk?

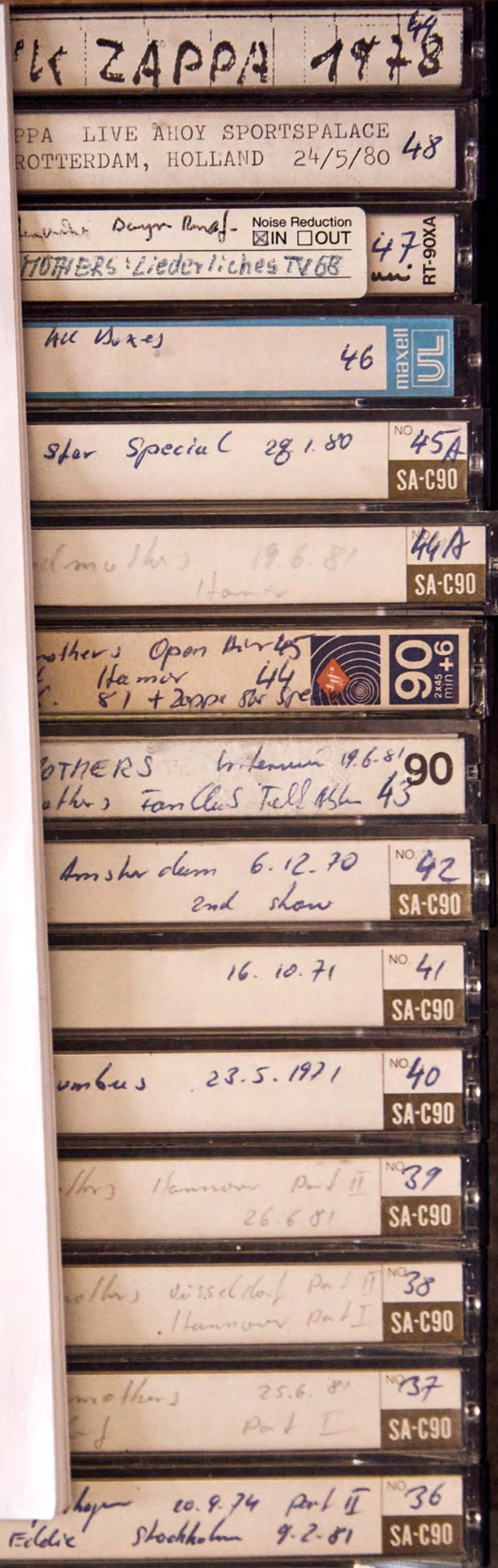
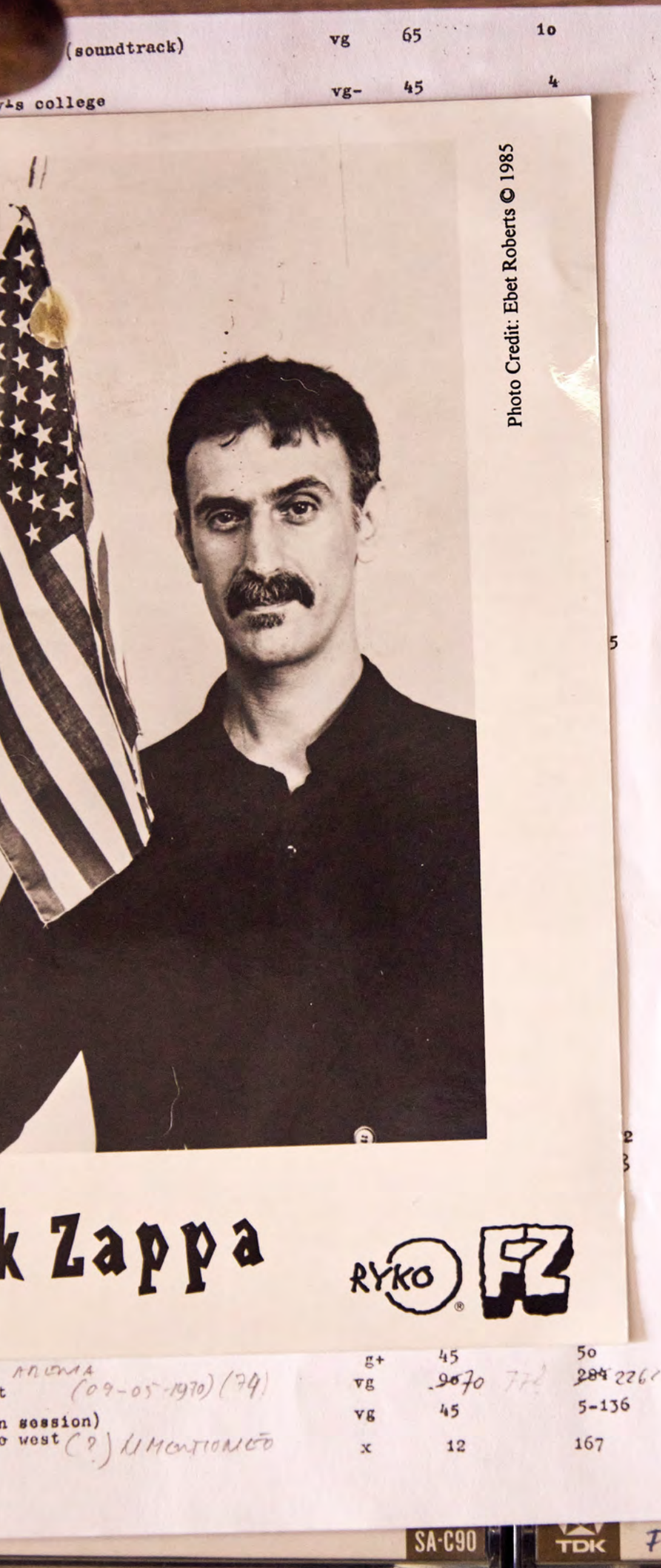
Enige haast is geboden: Peter van der Heijden is al geruime tijd aan het 'ontzamelen'. Over enkele maanden verlaat de kunstenaar namelijk het pakhuis waar hij de afgelopen vijftig jaar heeft gewoond en gewerkt. Na een viertal trappen met zeer smalle treden te hebben beklommen, stap ik op de bovenste verdieping naar binnen in een opvallend lichte woning. 'Dit is een zeldzaam pakhuis, ik heb 35 ramen,' zegt Van der Heijden. We lopen door naar achteren, langs zijn kantoortje, waar zich een ruim atelier bevindt. Wat is er al weg? 'Veel boeken en een deel van mijn collectie naturalia. Al mijn preparaten - bijvoorbeeld opgezette dassen en reeënkoppen - heb ik verkocht. Er staat voorin nog een struisvogel, maar die gaat straks gewoon de vuilnisbak in, die is op.'

Het is simpel; als je van 250 vierkante meter naar een aanzienlijk kleinere ruimte gaat, dan moet je spullen wegdoen. 'Een van mijn belangrijkste verzamelingen betreft Frank Zappa, die ben ik nu grotendeels aan het verkopen. Ik had alleen al vierhonderd cassettebandjes, daar zijn er driehonderd van weg, het verkoopt nu prima. Er is gelukkig veel hernieuwde interesse in het werk van Zappa.'

Van der Heijden verkoopt via de kanalen waar hij eerder ook wel kocht, vooral Catawiki, eBay en Marktplaats. 'Als ik een lijstje zou maken van wat ik in mijn leven vergaard heb dan kom je wel op vijftig serieuze verzamelingen. Bij mij gaat het van zwerfkeien tot Krazy Kat, een stripfiguurtje uit de jaren twintig waar ik fan van ben.'

Culturele verzameling

Een groot onderdeel is wat Van der Heijden zijn culturele verzameling noemt. Naast Zappa bestaat dat uit boeken, platen en tijdschriften van zijn andere helden: Marcel Duchamp, Boris Vian, Captain Beefheart en Gustave Eiffel. Vooral van de Eiffeltoren, door Van der Heijden 'nog steeds het mooiste beeld op straat' genoemd, heeft hij een enorme collectie ansichtkaarten en andere memorabilia. 'Je moet het op niveau tillen voor jezelf. Als je van Zappa houdt dan houdt je

• Links: een aantal van de cassettebandjes met bootlegopnames van Frank Zappa.
• Boven: Van der Heijden verzamelt tevens ansichtkaarten van bloembollenvelden, kerkorgels en preekstoelen.
En: de Schwebebahn in Wuppertal.

ook van de kunstenaar die zijn eerste tien hoezen heeft vormgegeven. Dus heel veel krijgt een spin-off, dan ga je de diepte in. Maar ik verzamel bijvoorbeeld ook gasfornuisaanstekers, dat heeft weinig diepgang. Waarom is dat zo leuk? Het kleine simpele mechaniek. En je vond ze vroeger overal op markten, voor weinig.'

Het ontleden is een essentieel onderdeel van zijn werk

Van der Heijden rommelt wat met snoeren. 'Even kijken hoor, het zou best kunnen dat ik nu wat stoppen laat springen...' Er klinkt geknetter, een oude elektrische aansteker maakt vonken. 'De mooiste vind ik die op vuursteen. Ik heb berekend dat een steentje ongeveer tweehonderd keer een vonk kan maken, dan is hij op. Als kunstproject heb ik eens alle tweehonderd vonken gefotografeerd.'

Van der Heijdens verzamelingen hangen in grote mate samen met zijn fascinatie voor hoe de wereld in elkaar steekt. Het ontleden is een essentieel onderdeel van zijn werk, en de veelheid. Honderden ansichtkaarten van menhirs verzamelde hij, om daarmee de vorm van een menhir op de muur te creëren. Een oude ansicht-

kaartencarrousel, die van boven naar beneden draait, vulde hij met ansichtkaarten van kabelbanen en skiliften. Circa honderd leporello's van de Rijn, uitvouwbare kaarten die de loop van de rivier weergeven, hing hij opgevouwen naast elkaar in de galerie van Piet Hein Eek. Chronologisch geordend van 1820 tot 2008, zo een prachtig beeld vormend dat bovendien de historisch-landschappelijke ontwikkeling inzichtelijk maakt.

Kanaries

Niet nieuw in deze serie interviews: ook bij Van der Heijden begon het verzamelen in zijn kindertijd, met wat hij zelf vond. 'Mijn ouders hadden een abonnement op Artis, vanaf mijn prilste jeugd kwam ik daar, soms wel elke middag. Ik was bevriend met de oppassers, als ik zag dat een slang in het reptielenhuis was verveld, dan vroeg ik of ik het vel mocht hebben. Toen ik twaalf was, verhuisden we naar Bussum waar ik in aanraking kwam met het fenomeen van de zwerfkei, fossielen en archeologische artefacten. Gewoon, stomtoevallig omdat een paar jongens uit mijn klas dat als hobby hadden. Al dat soort dingen deed ik een paar jaar, het ontwikkelde zich steeds verder vanuit een brede interesse, en de liefde voor natuur en cultuur. Dat heb ik van mijn grootvader, een klassieke *uomo universalis*. Hij was schoenontwerper en -fabrikant. Als kleurdeskundige adviseerde hij schoenfabrieken in Milaan. Maar hij was tevens een grote

• Links: geheel op de hoek van de kast is het figuurtje Ignatz Mouse te zien uit de strip Krazy Kat.
• Volgende pagina's, links: 'En ordre de combat' heet dit werk van ansichten van de Eiffeltoren versus La Grande Roue de Paris. Dit reuzenrad stond een kilometer verderop en was destijds minstens even revolutionair als de Eiffeltoren.
• En rechts: een van de leporello's die onderdeel is van de installatie 'Rheinlauf'.

naturalist; hele zondagen was hij op de hei te vinden, waar hij de mierenhopen bestudeerde. Grootvader hield ook Belgische waterslagers, dat zijn zangkanaries. Die kun je kweken op kleur, vorm of zang; mijn grootvader kweekte op zang. Hij draaide operamuziek voor de vogels, daar gingen ze beter van zingen. Tot twee keer toe is hij wereldkampioen geworden. In 1943, midden in de oorlog, is hij met drie kanaries in zijn binnenzak de grens naar België overgestoken om naar de wedstrijden in Antwerpen te gaan. Zangkanaries kweken is kruisen, en alles bijhouden. Dat gesystematiseerde pas ik ook toe in mijn verzamelingen en in mijn werk als kunstenaar.' In de woonkamer bij het raam herinnert een lege voliëre aan de kanaries die hij tot voor kort zelf altijd in huis heeft gehad.

Animistische inslag

Er komen nog altijd dingen bij. 'Dit is een van mijn meest recente interesses: de xenophora. Dat is een zeeslak die verzamelt. Hij plakt lege schelpjes aan zijn eigen huis, zodat hij iets boven het zand komt te staan. Van de xenophora bestaan maar zo'n vijftig ondersoorten, dus voor het eerst zou ik een verzameling compleet kunnen krijgen.

De interesse voor het een, leidt naar het ander

Jarenlang heb ik bergtrochten gemaakt, dan heb je al een rugzak vol waar je twee weken mee loopt, en ondertussen verzamel je ook stenen. Als je dan een mooiere vindt, moet je afscheid nemen van een andere steen. Dus dat proces van afstand nemen, is mij welbekend. Maar het blijft moeilijk, elke verzamelaar heeft een zekere animistische inslag. Ik heb een heleboel beeldjes, etnografica, weggedaan die mijn vrouw en ik op reizen hadden gekocht. Maar deze...' Van der Heijden loopt naar de kast waar tussen zijn schilderspullen een roze plastic popje staat. 'Deze heb ik ooit op een vakantie in Valencia uit de branding gevestigd, aan de verkalkte wormpjes kun je zien dat hij lang in het water gelegen heeft. Toen was ik 17 dus hij gaat al lang mee. Die doe ik nooit weg. Met de ansichtkaarten ga ik ook door, dat neemt niet zo veel ruimte in. Ik heb 250 verschillende kaarten van de Eiffeltoren, waarbij het criterium is dat ze van vóór 1945 zijn, en de toren precies in het midden van de kaart staat. Daarmee maakte ik dit werk: een combinatie van de Eiffeltoren en La Grande Roue, een 100 meter hoog reuzenrad, gebouwd voor de Wereldtentoonstelling van 1900. Ineens waren er twee volstrekt futuristische bouwwerken in Parijs.

Ik wissel de afbeeldingen af als een schaakbord en laat ze als het ware een gevecht met elkaar aangaan, de scherpe spits versus de ronde vorm.'

Fossielen

'Van mijn middelbareschooltijd heb ik nog een aantal fossielen en artefacten. Niet dat ik daar nou zo aan gehecht ben, maar het is een stukje van mijn eigen geschiedenis, dat bewaar ik. De kistjes met glasplaat heb ik zelf gemaakt.' Ze zijn geschilderd in het soort grijsgroen dat ook veel in oude natuurhistorische musea gebruikt wordt. 'Museumpje spelen', noemt Van der Heijden dat. Tot tweemaal toe heeft hij dat op grote schaal gedaan. Onder het aansporende motto 'Verzamelaars allerhande, verzamelt u', maakte hij tijdelijke verzamelmusea, met collega-kunstenaars. 'Een degelijk, ouderwets museum hebben we ervan gemaakt, zoals wij musea leuk vinden. Een van de mooiste musea blijft toch Teylers Museum. Mooie oude boeken, fossielen, gesteenten.' Een overblijfsel daarvan is een geprepareerd jong zwaantje. 'Dit vogeltje heet *Folklorevogel*, ik heb hem gedecoreerd met 35 verschillende *Trachtenfeder*, dat zijn de sierveertjes op de hoed van een Beierse jager.'

Van der Heijden pakt een steen uit de vitrinekast. '2,5 miljard jaar oud. Een stromaliet, een bacteriekolonie, de oudste fossielen die er bestaan. En deze mag je ook vasthouden, dat is de duurste die ik heb, een Sikhote Alin meteoriet. Ik had net de grootste opdracht uit mijn carrière gekregen, om de Amsterdamse binnenstad aan te kleden voor het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima. Toen heb ik deze gekocht, voor 500 gulden.' Terwijl we zijn boekenplanken langsgaan hekelt Van der Heijden de enorme afname van interesse in boeken heden ten dage. 'We hebben hier zo'n buurttafel waar mensen spullen kunnen achterlaten, en als ik daar weleens wat neerleg dan moet ik uitkijken dat ik niet met meer boeken terugkom, de prachtigste dingen kom je daar tegen. Vooral mijn generatie doet ontzaglijk veel weg. Deze achtkantige vitrine heb ik ooit in delen bij het grofvuil gevonden, ik heb de voormalige eigenaar nog weten te achterhalen. De vitrine bleek jarenlang in een winkel op de Nieuwendijk te hebben gestaan, gevuld met dameslingerie. Nu zit er mammoet en wisent in, allemaal fossielen. Ik kende een visser in Bruinisse, die had altijd van alles in zijn netten.'

Uomo univerzamelis

In de paar uur dat het gesprek duurt, zijn er nog vele anekdotes en ik krijg volop tips; ken je dit, heb je dat gezien? Boeken, componisten, plaatsen. Er valt voor mij nog een hoop te ontdekken. 'En hij houdt nooit op,' zegt zijn vrouw vanuit de keuken. De diepgaande interesse voor het een, leidt onvermijdelijk naar het ander. En dat wil Van der Heijden delen, dat is volgens mij de essentie van wat deze 'uomo univerzamelis' drijft.

